

Vormen voor Europees burgerschap **‘Je kunt niet achter de dijken blijven’**

Een gezamenlijk advies internationalisering vanuit groen mbo, hbo en universiteit. Er is een economische drijfveer om over de grenzen te kijken, aldus de door de Groene Kennis Coöperatie geïnitieerde adviesgroep, maar veel meer nadruk leggen de adviseurs op motieven zoals Europees burgerschap en begrip voor andere culturen.

“Nederland moet een plek zien te vinden in de globaliserende wereld”, zegt Bram Huijsman, directeur internationalisering Wageningen UR. En, belangrijk voor het onderwijs: ook leerlingen en studenten moeten daar een plek zien te vinden. Dat is de aanleiding voor de activiteiten rondom internationalisering en het advies waaraan hij heeft meegewerkt.

Op verzoek van de Groene Kennis Coöperatie (GKC) is een adviesgroep vorig jaar aan het werk gegaan. De leden van de adviesgroep – Bram Huijsman, Wout van den Bor en Martin Jansen – vertegenwoordigen Wageningen UR, groen mbo en groen hbo. Ze hebben veel buitenlandervaring en betrokkenheid. Dat heeft meegewogen in het advies. Het bestuur van GKC heeft het advies inmiddels overgenomen. Er komen nu pilots.

Internationalisering is daarmee opnieuw op de agenda gezet, maar het heeft een andere inhoud gekregen dan 15 of 20 jaar geleden. Voorheen was het meer op tropenstudies gericht, met de bedoeling, met name in het hoger onderwijs, om studenten voor te bereiden op uitzending en ontwikkelingswerk.

De doelstelling is aangepast. Jansen, CvB Van Hall Larenstein: “We leiden jonge mensen op die een beroep kunnen uitoefenen in een internationale omgeving. Dat vraagt behalve taalkennis, een internationale classroom met liefst grote diversiteit van culturen, en ook leerstof die daarop is afgestemd: casuïstiek die de grens over gaat en (onderwijs)ervaring in het buitenland.” Het beroep is één overweging. “We leiden echter niet alleen op voor een beroep, maar ook voor het leven”, stelt Van den Bor, CvB AOC Terra. “Begrip voor andere culturen, andere denkbeelden en andere religies is dan uitermate belangrijk. Dat je leert voorbij Nieuweschans te reizen.”

Duitse klanten

In het hoger onderwijs is er niet meer een enkele tropische studie, maar zit er een internationale component in ongeveer elke opleiding. Het is mainstream geworden. Het belang van internationalisering spreekt er vanzelf. Het buitenland kijkt, aldus Huijsman, ook nog steeds naar Nederland vanwege de vooraanstaande positie op het gebied van groen, of in dit geval: food & environment. Mensen willen er graag samenwerken met een Nederlandse universiteit of hogeschool, verzekert hij. Het hoger onderwijs wil wat internationalisering betreft, hierop voortbouwen. Dat ligt anders op mbo-niveau, maar niemand kan het buitenland negeren, stelt de adviesgroep. Iedereen, ook de mbo'er, functioneert op een Europese markt. Kijk naar voedingsbedrijven georiënteerd op export, wijst Van den Bor, de agrariër die zijn bedrijf verplaatst naar Polen, een boomteler op een internationale markt of het meisje in de bloemenwinkel in Groningen die 's zaterdags veel Duitse klanten krijgt. “We reizen internationaal, we eten in- →

Bram Huijsman
(Wageningen UR)

Martin Jansen
(Van Hall
Larenstein)

Wout van den Bor
(AOC Terra)

ternationaal, we werken internationaal”, stelt hij. We zijn internationale burgers. “Hoe kun je dan in het hele kennissysteem (mbo tot universiteit) opleiden voor Europees burgerschap?” Dat was de centrale vraag voor de drie adviseurs.

Laaghangend fruit

De Groene Kennis Coöperatie nam initiatief en internationalisering werd geplaatst bij de beleidsgroep ondersteuning (een van de drie onderdelen van GKC; de andere twee zijn onderwijsvernieuwing en kenniscirculatie). Begin 2006 werden een paar mensen gezocht die vanuit verschillende achtergronden hieraan zouden kunnen werken. Huijsman, Van den Bor en Jansen boden zich aan en kregen ondersteuning vanuit GKC (George Beers) en vanuit LNV (Alma Mulder, beleidsmedewerker hoger onderwijs bij de Directie

Kennis van het ministerie van LNV). “Vraag was vervolgens: hoe pakken we dat op?” zegt Huijsman. “Wie zit er nog te wachten op een stuk voor in de kast? Het moest echt tot actie aanzetten. We wilden daarom zowel aansluiten bij de werkvloer als bij het bestuurlijk niveau.” Ben Schulte (VHL) en Ruud Witlage (AOC Terra) voerden een enquête uit naar internationale activiteiten van de instellingen. Wat is de ambitie en wat komt daarvan terecht? Er werd een middag georganiseerd (op 12 mei) om daarover met de respondenten verder te praten. “Ging prima, maar we hadden gehoopt op meer aoc-bestuurders.” En vervolgens kwam het advies op tafel. In grote lijnen houdt dat in dat er op verschillend niveau (individueel, instelling of opleiding en het geheel van groen onderwijs) in pilotprojecten vorm wordt gegeven aan internationalisering. Individueel betreft dan bijvoorbeeld

taalvaardigheid en interculturele competenties, terwijl je op de andere niveaus kunt denken aan partnerschappen. Inhoud van internationalisering loopt uiteen naargelang je je richt op de EU (thuismarkt voor leerlingen en studenten straks), opkomende economieën (waar Nederland steun kan bieden op terreinen waar we goed in zijn) en ontwikkelingslanden (een maatschappelijke opdracht). “Internationalisering is natuurlijk een containerbegrip”, zegt Jansen. “Deze indeling werd als heel verhelderend ervaren.” Daarop zijn nu concrete projecten en activiteiten te plannen. Uiteindelijk moet het allemaal vanzelfsprekend worden: een internationale dimensie bij alle beleid en activiteit in het onderwijs. Maar voorlopig is het nog apart, stellen Huijsman en Jansen, en gaat het erom te faciliteren en te genereren. “We kijken waar we het meeste

Ambities

- Nederland als internationale (kennis)economie en Nederlanders op internationale arbeidsmarkt
- Europees burgerschap, ‘de blik naar buiten’

Middelen

Internationale contacten (buitenlandse studenten – liefst toptalent – hier en leerlingen en studenten van hier naar buitenland), meer mobiliteit van leerlingen en studenten, internationale leerervaringen stimuleren, samenwerking met partners in Europa en daarbuiten, aansluitend en internationaal erkend onderwijssysteem, internationalisering onderwijsprogramma’s van basisonderwijs tot universiteit en ict-mogelijkheden

Actueel internationaliseringsniveau

Groen mbo: internationalisering bescheiden van omvang. Een enkele uitwisseling van docenten, deelname in EU-programma Leonardo, contacten

met enkele scholen in het buitenland, Europea, stimulansen dat leerling in buitenland op stage gaan, internationale cursussen op ipc’s. Er is geen internationale opleiding of internationale capacity building. Aoc’s zijn, aldus Wout van den Bor, onvoldoende toegerust wat taalkennis en ervaring betreft, wat maakt dat het animo niet vreselijk groot is. Ook bij bestuurders niet. “Wat ik mis is een sense of urgency, en een fundamentele discussie over waarden en doelen van internationalisering. Wat kunnen we, wat willen we en hoe kunnen we het op de rails zetten?”

Hao: Het beeld is wisselend op de groene hbo-instellingen. Martin Jansen praat met name voor Van Hall Larenstein. Die hogeschool heeft een lange traditie, vooral in Deventer waar onder andere een opleiding Tropische landbouw was. Nu heeft VHL majors en masters op internationaal gebied. “Vrijwel alle studenten in een masteropleiding als Management of develop-

ment komen uit het buitenland en de voertaal is er volledig Engels. Dat laatste is het geval in alle bachelorstudies die vanuit Deventer naar Wageningen zijn gekomen.” Mobiliteit van een aantal docenten is gezien de internationale context van de opleidingen (te) laag.

Wageningen UR: veel activiteiten en ontwikkeling van BSc, MSc en PhD, opleidingen met hoog internationaal gehalte en veel buitenlandse studenten. Wageningen International verzorgt veel korte cursussen voor buitenlandse mid-career professionals, soms op locatie in het buitenland onder de noemer van ‘capacity development’ in Nuffic-programma’s. Bram Huijsman is sinds vier jaar directeur Wageningen International en praat mee over beleidsstrategie van de universiteit op dit gebied, bijvoorbeeld een visie op de gewenste Europese positie van Wageningen UR.

kunnen halen,” zegt Huijsman, “het laaghangend fruit”.

De volgende stap is dat er iemand wordt aangesteld die aan de pilotprojecten gaat trekken. GKC heeft hiervoor Ton Stok (Wellantcollege) benaderd, coördinator in Nederland voor Europea.

Verwarde samenleving

Hoe ziet het er over tien jaar uit? Huijsman:

“Het hoger onderwijs is dan Europees.

De kunst is om dat te koppelen met een regionale insteek. Dat je bijvoorbeeld een Wellantvestiging met een regionale functie en contacten hebt, en tegelijkertijd op een school zit met een Europese context.”

“Je kunt niet achter de dijken blijven”, zegt Huijsman. “Dat motto hebben we vaker gebruikt.”

De drie leden van de adviesgroep noemen de ideële component van internationalisering. Een lastig punt in het onderwijsveld waar van de meeste activiteiten kosten en baten tegenover elkaar worden geplaatst. In het hoger onderwijs zal internationalisering best nog wat kunnen opleveren, verwacht Van den Bor, maar in de aoc-omgeving ligt dat minder voor de hand.

“De globalisering kan echter niemand ontkennen. En internationalisering heeft ook een belangrijke pedagogische waarde waarvan baten inderdaad niet in concrete getallen zijn uit te drukken. Maar dat geldt bijvoorbeeld ook voor duurzaamheid.”

Wat betreft hbo en universiteit is er een economische noodzaak, zeggen Huijsman en Jansen, maar dat moet niet het enige motief zijn. De gedachte moet zijn dat je wilt bijdragen aan dat Europese burgerschap, aan kansen van leerlingen en studenten, aan verbreding van hun mondiale horizon en aan begrip voor buitenland.

“Je ziet echter in een verwarde en bedreigde samenleving een tendens om vanuit angst te denken, een terugtrekkende beweging naar de nationale identiteit. Daar ligt een uitdaging voor de politici”, zegt Jansen.

“Zij zouden het voortouw moeten nemen, maar ik denk dat ze daar nu te beducht voor zijn.”

En, vervolgt hij, het onderwijs heeft een verantwoordelijkheid om de angst voor het onbekende buiten onze grenzen weg te nemen. □